

Gondolatok Horváth Réka és Veress Emőd *Regionális politika és területfejlesztés Romániában* c. tanulmánya ürügyén

A tanulmány megközelítése

A szerzők témaválasztásának aktualitása nem szorul különösebb bizonyításra. A hatalom területi felosztása, a decentralizáció, regionalizmus olyan államtudományi, politikatudományi témakörök, amelyeknek irodalma az utóbbi évtizedben óriásira gyarapodott. Az sem véletlen, hogy a szerzők a témakörhöz a területfejlesztés szempontjából közelítenek, hiszen tény, hogy az európai regionalizmus egyik fontos, ugyan nem kizárólagos, mozgató rugója, ösztönzője az európai integráció és speciálisan az Unió struktúra-, illetve kohéziós politikája. Területfejlesztés, regionális politika és a regionális közigazgatás szoros összefüggése tehát nyilvánvaló, ennek ellenére, illetve éppen ezért fontos, hogy a terminológiákat pontosan használjuk. Regionális politikának lényegében a tágabb értelemben vett területfejlesztés minősül a magyar szóhasználatban, amelytől fogalmilag meg kell különböztetni a regionalizmus közigazgatási-politikai összefüggéseit.

A két kérdéskör együttes vizsgálata, egymásra vetítése - miközben szinte szükségszerű - kétségtelen, hogy hordoz magában veszélyeket. Regionális politika és regionalizmus nem ugyanaz, a regionalizmus összefüggésrendszere sokkal szélesebb. Gyakran fordul elő, hogy a regionális közigazgatás a nagyobb régiók létrehozásának előnyeit kizárólag a regionális politika, területfejlesztés szükségleteivel köti össze. Az Európai Unió Strukturális Alapjainak felhasználása keretként használt ún. NUTS2 régiók és a tagállamok területi közigazgatási szerkezetének összevetéséből kiderül azonban, hogy a teljes megfeleltetés egyáltalán nem általános. Sok esetben a regionális politika akcióterei is eltérnek a NUTS2-es beosztástól. Azt mondhatjuk tehát, hogy a regionális politika és a közigazgatás összefüggésrendszerét valamiféle sematikus strukturális megfeleltetéssel nem lehet feltárni, a méretek, földrajzi léptékek mellett nagyon sok olyan dimenzió van, amely elemzésre szorul, annak érdekében, hogy a regionális politika irányítása, szervezése optimális legyen. A másik oldalról a regionális hatalommegosztás kérdésköre sem szűkíthető le a területfejlesztés szempontrendszerére. Pusztán a regionális politika irányítási szükségletei nem alapoznak meg totális területi reformokat.

A szerzők témafelvetése tehát fontos, de nem kizárólagos kontextus a regionális közigazgatás esélyeinek, szükségességének mérlegelése során. Ezt azért szerettem volna észrevételeim sorában elsőként megemlíteni, mert bátorítani szeretném a szerzőket arra, hogy a regionális közigazgatás kérdéskörét minél szélesebb horizonton elemezzék a jövőben, hasonlóan jó színvonalon, mint ahogy ezt említett tanulmányukban tették.

Ha a területfejlesztéssel szemben támasztott európai követelményeket tárgyaljuk, akkor is szem előtt kell tartani, hogy a megfeleltetés messze nem érhető el pusztán szervezeti reformokkal. Az Unió hatékony irányítás, "sound management" iránti elvárása sokkal inkább a rugalmas, átlátható működési módszerek, a professzionális személyzet, a partnerség érvényesítésével teljesíthető. Ezért is javaslom, hogy amikor az egyes nemzeti megoldásokat tanulmányozzuk, akkor a vizsgálódás ne szűküljön le a jogi szabályozásra, a szerkezetre, földrajzi sajátosságokra, mert az a tapasztalat, hogy néha teljesen eltérő nemzeti megoldások képesek ugyanazt az eredményt produkálni, illetve a látszólag egyforma struktúrák teljesítménye lehet nagyon különböző. Maguk a szerzők is jelzik ezt, amikor például Olaszország értékelésénél inkább Putnam elemzéseit fogadják el, amelyek a regionális intézmények társadalmi kontextusának jelentőségét igazolják. Abban is igazat adok a szerzőknek, hogy egy ország közigazgatásának tanulmányozásakor nem szabad eltekinteni a történelmi hagyományoktól, de ugyanakkor ezek nem feltétlenül akadályai a modernizációnak, mint ahogy Franciaország példája mutatja.

A szerzők korrekt módon mutatják be a romániai területfejlesztési rendszert, bár elsősorban leíró módszerrel, amelyből legfeljebb az állapítható meg, hogy formailag a román területfejlesztési irányítás megfelel az európai követelményeknek. Arról viszont nem sokat tudunk meg, hogyan működik a gyakorlatban, s a működési sajátosságok,

a sikerek és kudarcok mennyiben magyarázhatóak a menedzsment, irányítás szerkezeti, szabályozási sajátosságaival, s mennyiben a gazdaság teljesítményével, a politikai körülményekkel, a szakmai tudással stb.

Sokkal többet kell tehát foglalkozni a rendszer működéssel ahhoz, hogy a továbbfejlesztés irányait meg lehessen határozni. Nem elég néhány ország szabályozási-szervezeti rendjének bemutatása és összevetése a hazai megoldással ahhoz, hogy a teendőket tisztában legyünk. Igaz ez a magyar regionális politika és regionalizmus jövőjére is.

Magyarországi párhuzamok

A magyarországi regionalizmus alapvető dilemmája nem a területszervezés oldaláról közelítendő meg elsősorban, hanem a centralizáció-decentralizáció arányainak alakulása szempontjából. A fő kérdés nem a régió vagy megye választása, hanem az, hogy tizenkét évvel a rendszerváltás után megindul-e a középszintű hatalomgyakorlás demokratizálása. Nyugat-Európában és többnyire mindenütt a világon a 20. század közepétől a hetvenes évek végéig a decentralizáció kedvezményezettjei a helyi-települési szintek voltak, a bázisdemokrácia jegyében. Az utóbbi évtizedek uralkodó trendje azonban a regionalizáció abban az értelemben, hogy az irányítás középszintjei, illetve a kormányzat alatti területi szintek váltak a felülről érkező hatáskörök és források címzettjeivé. Ennek oka az állami, közösségi feladatvállalás tartalmának átrendeződése, illetve olyan új feladatok megjelenése (területfejlesztés, gazdaságtámogatás, környezetvédelem), amelyek ellátása nem képzelhető el sem kizárólag központi, sem települési szinten. A regionalizálódás felgyorsulásához nyilvánvalóan a globalizáció is hozzájárult, a termelési, szolgáltatási rendszerek intézményi, szervezeti méreteinek változása, növekedése, a mindent átszövő hálózatosodás szakracionális követelményei, amelyek nem kezelhetők a hagyományos igazgatási, bürokratikus logikával. A területi decentralizáció melletti politikai elkötelezettség nem helyettesíthető a területi beosztás, a földrajzi konfigurációk, a szintek száma és mérete körüli hezitálással. Erre különösen a kelet-közép-európai régióban, a rendszerváltó országokban szükséges felhívni a figyelmet, ahol az utóbbi évek eseményei arra mutatnak rá, hogy a regionalizálás, az állami területbeosztás reformja nemcsak a decentralizációt, hanem a centralizációt is szolgálhatja.

A régiók kiépítése politikai kérdés:

- Ha a centralizáció célját szolgálja, akkor a régió a központi államé lesz.
- Ha a decentralizációt szolgálja, akkor a helyi szereplőké.

Ehhez képest szinte másodlagos kérdés, hogy a régió mekkora. A hatáskör telepítés nyelvére lefordítva a kérdést: nem mindegy, hogy a jövőben az önkormányzati és egyéb autonóm struktúrák vagy az állam bürokratikus igazgatási szervei kerülnek domináns pozícióba.

Ha eldől, hogy a területi hatalomgyakorlás rendjének politikai, alkotmányos modelljei közül a "demokratikus" választjuk, akkor tisztázható, hogy ezt az alkotmányos modellt milyen térbeli struktúrák szolgálhatják optimálisan. Ennek eldöntése feltétlenül igényli a közösségi feladatok ellátásának, az ellátási rendszerek intézményi struktúrájának, tartalmi, minőségi követelményeinek, az ügyfélforgalomnak, a kapacitás kihasználtságnak, a szakember-szükségletnek, a földrajzi elérhetőségi viszonyoknak, a finanszírozásnak s egyéb objektív jellemzőknek az alapos elemzését. Csak ezen információk feldolgozása, összerendezése, modellezése alapján alakítható ki a feladatellátás szervezeti modellje.

A csatlakozás lázában égve természetesen számba kell venni az uniós elvárásokat is. Ezek tekintetében azonban fontos kiemelni, hogy eddig minden tagországnak sikerült nemzeti közigazgatását saját tradíciói és feltételei szerint megőrizni, illetve formálni. A leggyakrabban hangoztatott igazodási kényszert az uniós regionális politika regionalizálódása jelenti. Tény azonban, hogy a fejlesztési régiók jelentős része az Unióban nem kompatibilis a területi közigazgatási egységekkel.

Ha a magyar sajátosságok figyelmen kívül hagyásával "európai földrajzi standardokat" szolgai módon követünk, ha a regionalizálást hatalmi harcok eszközévé tesszük, akkor a siker, tehát az adekvát modell választása erősen kétséges. A működőképes modell pedig nem az, amelyik a tudomány steril laboratóriumaiban születik, hanem amelyik a legszélesebb támogatottságot élvez.

Fontos azonban szem előtt tartani, hogy a magyar közigazgatás fejlődési irányait nem kizárólag a szintek száma, mérete, tartalma befolyásolja, sőt. A szervezeti-hatalmi struktúra alakulása, formálása nem terelheti el a figyelmet a működés egyéb feltételeiről, a személyzet képzettségéről, a közigazgatás infrastrukturális állapotáról, és különösen arról, hogy a közigazgatás fejlődésére elsősorban a külső feltételek hatnak: a megoldandó feladatok mennyisége és

minősége. Ma már a világban, és nálunk is az elmúlt években alkalmazott sokféle technikák, módszerek, újítások elegendő tapasztalattal szolgálhatnak ahhoz, hogy a feladatok, a döntési kompetenciák telepítését ne pusztán logikai, normatív modellek mentén végezzük el.

Konklúzió

A fenti, a magyarországi megfontolások és tapasztalatok miatt értek egyet a szerzőkkel, amikor lényegében az esélyek latolgatásánál az evolutív "A" forgatókönyvet támogatják. Azt gondolják, hogy politikai felfordulás nélkül is lehet a régiók gazdaságfejlesztési aktivitásának erősítésével a romániai magyarok térségei gondjaint enyhíteni. Sokkal fontosabb, hogy a területfejlesztés valóban hatékonyan működjön, hogy az intézményrendszer kellő önállóságot és forrásokat kapjon, mint az, hogy a régiók határait rajzolják újra, vagy politikai, önkormányzati tartalmat vindikáljanak máris. A sikeres gazdaságfejlesztési programok, a határ menti együttműködések és az uniós csatlakozásra való higgadt készültség sokkal jobban előmozdíthatja az erdélyi magyarság érdekeit, mint a hatalom térbeli újrafelosztását forszírozó "regionalizmus".

- [Horváth Réka - Veress Emőd: Regionális politika és területfejlesztés Romániában](#)
- [Bodó Barna: Régió és politika](#)
- [Hajdó Csaba: A román regionális politika reformja: lehetőségek és kihívások - Reflexió Horváth Réka és Veress Emőd tanulmányára -](#)
- [Horváth Gyula: Területi fejlődés és regionalizmus - Hozzászólás Horváth Réka-Veress Emőd tanulmányához -](#)
- [Kolumbán Gábor: A román regionalizmus paradoxona](#)
- [Nemes Nagy József: Regionális fejlődés, regionális politika](#)
- [Pálné Kovács Ilona: Gondolatok Horváth Réka és Veress Emőd *Regionális politika és területfejlesztés Romániában* c. tanulmánya ürügyén](#)
- [Perger Éva: Gondolatok Horváth Réka - Veress Emőd: Regionális politika és területfejlesztés Romániában című tanulmánya kapcsán](#)
- [Vincze Mária: Sötétben tapogatózunk?](#)
- [Regionális és helyi dimenziók Európában](#)
- [Románia állásfoglalása 21. fejezet: Regionális politika és a strukturális eszközrendszer koordinációja](#)
- [Helyzetfeltáró jelentés a helyi és regionális demokrácia helyzetéről Romániában](#)
- [György Béla: Reformmozgalom a romániai Országos Magyar Pártban \(1926-1927\)](#)
- [A Magyar Párt igen tisztelt Elnökségének](#)
- [Az Elnöki Tanács kommunikéje az emlékiratról](#)
- [Krenner Miklós a reformcsoport céljairól](#)
- [Nagyságos Krenner Miklós Úrnak](#)
- [Dr. Kecskeméthy István nyilatkozata a Krenner-csoportról, a pártegységről és a Magyar Párt mai vezetőségéről*](#)
- [Krenner Miklós megállapítja, hogy a reformcsoport kiegyenlítő munkáját mindenben meghiúsították](#)
- [Krenner Miklós: A magyarság vezéréihez](#)
- [Michael Hechter: A nacionalizmus megfékezése](#)
- [Sorbán Angella - Nagy Kata: Merre haladt a romániai magyar társadalom az elmúlt tizenkét évben?](#)
- [Bakk Miklós - Horváth Andor - Salat Levente: Az RMDSZ 2003-ban - útkeresés integrációs határpontokon](#)
- [Benedek Gyula: Az asszimilációról mint statisztikus](#)
- [Kiss Tamás: A szocialista típusú modernizáció és hetednapot ünneplő adventista vállalkozók](#)
- [Szabó Máté: Civil társadalom - globalizáció - regionalizmus](#)
- [Gerencsér Balázs: Kisebbségpolitikai rendszerváltozás Magyarországon- Gondolatok Györi Szabó Róbert írással kapcsán -](#)
- [Székely Tünde: A civil szféra és a politikai szféra fogalmainak viszonya a gondolkodás történetében és a különböző európai társadalmakban](#)